

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ι'

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 4 ΤΟΥ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 465

ΕΝΑΣ ΛΛΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕΝ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Ύμνος.
ETTORE MOSCHINO. Τριστάνος και Ίζόλδη (μεταφρ.
Ν. Ποριώτης) (συνέχεια).
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ. 'Ο προϋπολογισμός (τέλος).
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ. Πολιτική Έπιθεώρηση.
ΕΝΑΣ ΡΩΜΙΟΣ. Στὸ πέρασμα τοῦ Διαδόχου ἀπ' τὴν Πόλιν.
Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ. Ἀπὸ τὰ Ἰταλικά πεζὰ τοῦ Σολω-
μοῦ La Madre Grecia.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Τὰ Ἀυτὸ ἀδέρφια τοῦ Ψυχάρη.
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

«<>>> ΥΜΝΟΣ <<>>>>

Γιὰ τοὺς «ΚΑΗΜΟΥΣ ΤΗΣ ΔΙΜΝΟΥΘΑ-
ΛΑΣΣΑΣ», στὸν Ποιητὴ τους.

Πλατιά εἶν' ἡ λύρα πού ἀντηχεῖ στὸ ρηθασμένο τόπο·
γοργὰ ἀνυφαίνει ὁ νέος σκοπὸς μιὰ λιοθρεμμένη Ἑλλάδα.
Κόσμος πολὺς πού φράγεται στὸν κουρνιαχτὸ τῆς σιγῆς,
ἡσυχία δὲν ἔχει νὰ σταθῇ καὶ πέτρα νὰ καθίσῃ,
τὸν θλίβει ἡ λείρα τοῦ νεροῦ. Μὰ ἐδῶ ἡ ἀνάβρα πλούσια,
κανεὶς δὲ νοιώθει τὴν πηγὴ νάρθη νὰ ξεδιψάσῃ.

Τραγουδιστὴ μὲ τὸν νεῖρο, μάγε μετ' ἡ φωνή σου,
πολεμιστὴ μὲ τὴν ἰδέα, παιδί μὲ τὴν ἀγάπη,
μὲ τὸ θυμὸ σου χαλαστὴ, μὲ τὸ ρυθμὸ σου πλάσῃ,
ἐπὶ τὸν πύργο πού ὑψώσας ποῖος ἄλλος ἔχει στήσαι
στῆς Ρωμιούνης τὴν καρδιά, μὲ φτέρη τοῦ Ἑλικῶνα ;
Πλατιά εἶν' ἡ λύρα σου, πλατὶ τὸ φέγγος τοῦ ὀκόπου σου
κ' ἡ σάρκα του πανάχαρτη, τῆς πρωταγάτης πρόθος.
Σάλπιγγα ὁ τοῦς σου, κ' ἡ ψυχὴ σὰ μουσικὴ φλογέρα,
μιὰ συνηχία πολυόργανη τοῦ λογισμοῦ σου τάνθη
καὶ μὴ ἀσπραχὴ στὰ δάκτυλα τοῦ στίχου τὸ χρυσάφι...
Κρατῇς τὴ βούλλα μιᾶς φυλῆς, τὰ λείψανα μιᾶς πίστεως,
καὶ λειτουργεὶς μοναχικὸς μὲς στῆς ζωῆς τὸ δρόμο
τὴν καταφρόνιαν τοῦ δειλοῦ καὶ τοῦ νεκροῦ τῆς σκέψεως
τραβᾷς, κ' ἡ δόξα ἡ ζουλεντὴ σιμά σου πῶς τρανεύει.

Ἡ Κασταλία, εἶν' ὁ λαός· τὸ κρούσταλο νερό τῆς
ἡ θεία ἡ βροχὴ δὲν κυλᾷ σ' ὅποιον μπροστά τῆς λάχῃ.
Τὸ ἦμεις γιὰτ' εἶσαι διαλεχτός, γιὰτ' εἶσαι ἀπὸ τὸ γένος

πού τὴν Ἑλλάδα ἀνάστησε, μισοσβησμένη σπίδα.
Πρῶτος στρατιώτης καὶ ἥρωας τοῦ λογισμοῦ, στίς μάχες
ψηλὰ ἢ ρομφαία τοῦ ποιητῆ πού πῶς ἀπ' τὴ σπάθα κόβει.
Ὅμως καὶ πάντα εἰρηνικός, μὲ τὴν ἀγαθοσύνη
τῆς στέρεως γνῶσης, τῆς βαθύς ματιᾶς τοῦ δικαιοκρίτη,
διαβαίνει μὲς στὰ δειλινὰ τοὺς χλοισμένους δρόμους
πού στεφανώνουν γύρωθι τὴν ἀνοιχτὴν Ἀθήνα.
Μὲ τὸ ραβδί σου ταπεινὸς περνεῖς, μὰ δὲν οἱ ἀχτιδεῖς
τοῦ ἡλιοῦ οἱ σιερνὲς φιλοῦν τὴ γίε, στὴ γαλήνῃ μορφῇ σου
πλήθια τὰ βέλη ὁ Ἀπόλλωνας ρίχνει καὶ σηματοθεῖ,
ξανά, ἢ λαχτάρα τοῦ θεοῦ, τὴ λυρικὴ ὁρμονία
νὰ ἰδῇς μ' ὀλάνοιχα παρὰ τοῦτος κόσμους ταξιδεύερα.

Μέσα σου κλείς ἀσώπαστο τῆς θάλασσας τὸ βόγγο,
μὰ τῆς πυριδᾶς λίμνης σου τὴν ἡμερὴ λαχτάρα
στὴ θέλησὴ σου ἀναζητῇς καὶ ὀλοένα συντυχαίνεις.
Ἡ γίε τοῦ μπαρουτιοῦ, οἱ ρηχίες, οἱ βαλτωμένοι μῶλοι,
τ' ἀδρὸ κατά τῆς Ροῦμῆλης, ὁ ἡσίκος τοῦ Μπαῖρον, καὶ ὄλο
τὸ Μισολόγγι, ἀθάνατο, μὲ δυὸ κορῶνες δόξα
ἢ μιὰ τὸ εἰκοσιέτα του, τὴν ἄλλη ἐπὶ τοῦ φέρνεις...
Στὸ ἐρημικὸ ἀκροθάλασσο, καιροῦς καὶ χρόνια πίσω,
πού λιγοστὲς φαρμάκινες καλύβες τὸ ἡλιοζῶναθ,
ἤρθε νάρθη ἑνὸς σοφοῦ πού εἶχε τὸ νου δεμένο
μὲ τὰ παρθένα γράμματα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων.
Τὸ γένος του ἔχει γένος σου καὶ ἀκούς μὲ τὸ νομά του...
Ποῖς ἀέρας νὰ τὸν φερεῖ ; Ποιὰ κἀστρα ἢ ποιὰ παλάτια
νὰ τοῦ μυρώσαν τὴν ψυχὴ μὲ τὴ χαρὰ τῆς γνώσεως ;
Ποῖα λαύρα νὰ τὸν ἔκαψε, χῶμ' ἄρμυρὸ, γιὰ σένα ;
Σταίνει μονάχος τὸ σκολιό, καὶ τ' ἀργαστήρι βγάνει
τὸ φῶς πού λάμπει καὶ πού καίει καὶ τὴς καρδιᾶς φουντώνει.
Μὲς στὸ πηχτὸ τρισκότιδο χάραμα αὐγῆς τὸ πρῶτο,
μήνημα ἄγνὸ μιᾶς λευτεριάς καὶ ἀνθοβολία ἐνὸς Μάη.
Τοῦ προγόνοῦ σου τὴ σειρὰ, συγκαιρινὴ λυγρὰ,
κρητῶντας μὲς στὸ χέρι σου ἑνα ὀρφικὸ καμάκι,
τὴ λειτουργεῖς, τὴ χαίρεσαι, τὴ ζῆς, τὴν ἀνυψώνεις.
Πιάνεις τ' ἄγνὰ, τὰ εὐγενικά, τὴν ἄδολη τὴν πίστη,
τῆς ἀρετῆς τὴν ὁμορφιά, τὸν πόλεμο τὸν δέιο,
καὶ αἰῶνια τὰ ξεπροβοδᾷς στὸ οἶδερο τοῦ στίχου
ἀναστημένα, ὁρματωτά, κυματιστά, καμάρια,
εὐφες πού πᾶν στὴν ἐκκλησιὰ, καράβια τοῦ πελάγου.

Τῆς Μούσας ὑποταχικός, τῆς λίμνης σου ἀποπαίδι,
τοῦ κάμπου ζώντας τὴ ζωὴ, μὰ τὰ βουνὰ διψώντας,
τὸν ὕμνο ὑψώνω πρὸς τοῦ. Τῆς ἀργιλιάς στεφάνι
στὸ μέτωπό σου τὸ πλατὶ μὲ σέβας ἀπιθῶνω
καὶ δάφνης τοῦ Ἀσπροπόταμου σοῦ φέρω, καὶ τοῦ ἐλάτου
κλαδιά, ψηλὰ ἀπὸ τὸ βουνὸ τοῦ Βελουχιῦ κομένα...
Κάτου ἀπὸ τὰ φτεροῦγιά σου, αἰτέ, πού ἡ τρικυμιά τους
γιὰ μὲ πῶς τρισμακάρισται κάθε Ὀλυμποῦ γαλήνης,
ρίχνω τὸ σπόρο πού ἔφερα, καὶ ἂ γύρης, βλόγησέ τον
γιὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὴ θέρη, καὶ χαράς τον
ἄξια τὰ ρόδα τὰ ἱερὰ ἢ μπόρεσῇ του ἂ δώσῃ.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΤΑ «ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ», ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

Ἀργὰ τώρα εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ λάβω καὶ νὰ διαβάσω τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*» τοῦ Ψυχάρη, ποὺ τυπώθηκαν ἐδῶ καὶ κάμποσους μῆνες. Ἀργὰ γράφω καὶ τὴν ἐντύπωσή μου γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ στὸ «*Νουμᾶ*». Ἀφάνταστη ἡ ὁμορφιά εἶναι τοῦ ρομάντζου αὐτοῦ τοῦ λατρευτοῦ, ἀφάνταστη κ' ἡ δύναμή του. Θάθελα νὰ παρακινήσω ἄλλους μπορῶ, νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸ διαβάσουν, ποδοπατώντας πρῶτα κάθε ἀχρεΐα πρόληψη καὶ κάθε ἀνήθικο προσωπικὸ πάθος, γιὰ ν' ἀπολάβουν ρομάντζο γραμμένο στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ χαροῦν τὴ δημιουργία του, καὶ νὰ κρίνουν ἀποτελεσματικὰ καὶ μιὰ γιὰ πάντα ἂν ὁ Ψυχάρης εἶναι μεγάλος ἢ ὄχι.

Τέτοις εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός μου ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ποὺ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἔχω διάθεση νὰ πρ-ξενήσω μιὰ χαρὰ καὶ γὼ στὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα, στὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ, γιατί θὰ ἐξομολογηθῶ μπροστὰ στὸ κοινὸ μερικὰ πράγματα ποὺ θὰ τὸν κάνουν ν' ἀπορήσει καὶ νὰ χαρεῖ συνάμα.

Ἄν δὲν εἶχε γραμμένο ὁ Ρήγας Γκόλφης ἄρθρο ἐνθουσιαστικὸ καὶ ἀναλυτικὸ γιὰ τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*» θ' ἀπλωνόμουν σήμερα ἔστω καὶ ἀργὰ γιὰ νὰ γεμίσω ὁλόκληρες κόλλες χαρτί. Μ' ὅλον ὅπου ἀργὰ δὲν εἶναι ποτέ γιὰ τέτοιο βιβλίο. Τὰ ἄρθρα κ' οἱ μελέτες ποὺ θὰ γραφτοῦνε γι' αὐτό, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ ὑπολογίσει ἀπὸ σήμερα.

Λοιπὸν ἐγὼ δὲν τὸν ξέρω καθόλου τὸν Ψυχάρη. Τὸ ἔργο του μόλις τὸ μαντεύω σήμερα ἀπὸ τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*», ποὺ διάβασα. Ἄλλο ἀπὸ τὸ «*Ταξίδι*» καὶ ἀπ' τὸ στερνὸ τόμο τῶν «*Ρόδων καὶ Μήλων*», γιὰ τὸν ποὺ τοῦ ἔγραψα καὶ γράμμα μου πρόπεροι καὶ ποὺ ἴσως νὰ μὴν εἶναι καὶ ἀπ' τὰ καλύτερά του, γιατί δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀφήγηση — ἂν θυμᾶμαι καλὰ — τῶν γεγονότων τῆς μακαρίτισσας βούλης τοῦ Μαυρομιχάλη, ἄλλο βιβλίο του δὲν ξέρω, ἄλλο ἔργο του δὲν κατέχω.

Ἐμένα θλίβει αὐτό, ἐκεῖνον πρέπει νὰ τὸν χαροποιήσῃ. Γιατὶ θὰ δεῖ πῶς δταν τὸν διαβάσουν θὰ τὸν ἀγαπήσουν ὅλοι καὶ θὰ τὸν θαυμάσουν, ὅπως τὸ κάνω σήμερα ἐγὼ. Ἐγὼ ποὺ ἔγραψα τόσα βιβλία στὴ γλῶσσα μας, ξεμυστηρεῖομαι τὴν ἀλήθεια πῶς δὲν τὸν ξέρω. Ἄς φανταστεῖ τώρα τινὰς ὅλο τὸ πληθὸς αὐτοῦ κάτω, ποὺ φωνασκεῖ καὶ ξελαρυγγιάζεται ἐναντίου του. Ἄς φανταστεῖ ἂν διάβασε ποτέ Ψυχάρη, ἂν μελέτησε σοδάρὰ ἓνα ἔργο του, ἂν τὸν μυρίστηκε κανε, ἂν ἔχει τὴν πιὸ παραμικρὴ ἰδέα γιὰ τὴν ἐργασία του.

Στὸν «*Ἀκρίτα*» ἔγραψα ἐναντίου του. Ἐναντίου τῆς «*Ἀπολογίας*» του. Φυσικὸ λοιπὸν πῶς διάβασα τὴν «*Ἀπολογία*», πῶς ξεφύλλισα τὸ βιβλίο. Τίποτ' ἀπ' αὐτά. Διάβασα... ἔρριξα μιὰ ματιὰ σὲ δυὸ κατεδατὰ του, σὲ δυὸ στήλες του τὸν καιρὸ ποὺ δημοσιεύονται στὸ «*Νουμᾶ*», εἶδα δυὸ τύπους λέξεων ποὺ μεῦ χτύπησαν ἄσκημα, μόρφωσα ἀμέσως τὴ γνώμη μου καὶ τὸν χτύπησα.

Ν' ἀδικήσω γι' αὐτὸ τὸν ἐαυτὸ μου θάνατι πολὺ. Παιδὶ εἶμουν τότε καὶ ἀπὸ τί περιβάλλον βγαλμένο. Τί ἐποχὴ κακορίζικη, τί ρέμα ἐναντίου τοῦ Ψυχάρη! Τί κύκλο πνευματικὸ, καὶ τί παρέα μὲ νέους πασαλειμένους μὲ λίγ' ἀπ' ὅλα ποὺ ξεσπάθωναν νὰ ἐπικρίνουν τὸ ἔργο του, γιὰ νὰ τοῦ ἐμποδίσουν τὴν κυκλοφορία του, νὰ τοῦ στενέψουν τὰ σύνορά του, νὰ τὸ πνίξουν ἂν εἶταν δυνατό, νὰ τὸ στραγγάλίσουν, νὰ τὸ ἀφανίσουν, νὰ τὸ συντρίβουν. Μὲ τὸ καντάρι οἱ ἐπαινοὶ καὶ τὰ χειροκροτήματα λοιπὸν γι' αὐτούς, ἀπὸ τοὺς φαρισαίους τοὺς πιὸ ἡλικιωμένους ποὺ μᾶς φάνταζαν ἐπιτέλους γιὰ κάτι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ καὶ δὲ βγήκαν ὅλοι τοὺς παρὰ κούφιοι, ξεγάνωτο: τεκενέδες. Ἔσδυσαν, ὅπως λέει ὁ Ψυχάρης στὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*», σὰν τὰ κερί τὰ κίτρινα μπροστὰ στὸ φῶς τῆς ἀγάπης.

Εἶχαμε καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ μακαρίτη καὶ λιγόζωου Καμπύση. Πόσοι νέοι δὲ θαμπώθηκαν ἀπ' τὸν ἐφήμερο θέρυβο ποὺ ἔκανε χτυπώντας τὸν Ψυχάρη! Γιατὶ χειροκροτοῦσαν οἱ φαρισαῖοι ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Κ' εἶχαν καὶ τὴ λογικὴ τοὺς πλέξει. Τὸν Ψυχάρη χτυπᾶ, ἄρα εἶναι κάτι!

Αὐτὸ παθαίναμε ἐμεῖς τότε καὶ αὐτὸ παθαίνουν σήμερα οἱ πιὸ νέοι. Γυρεύουν ν' ἀκουστοῦνε μὲ τὸ στανιδὶ χωρὶς νὰ ξέρουν πόσο κακὸ καὶ ὀλέθριο πρᾶμα εἶναι ἡ ἀνυπομονησία. Ἐπειτα ὁ νέος συγκινεῖται περισσότερο ἀπὸ τ' ἀτέλειωτα ἔργα, τὰ συντριμένα δῆθεν καὶ τ' ἀκίμωτα, παρὰ τὰ τελειωμένα καὶ τὰ μεγάλα. Ἀπὸ τ' ἄρρωστα παρὰ ἀπὸ τὰ γερά. Ἀπὸ τοὺς ψευτορωμαντισμοὺς παρὰ ἀπὸ τὴ θροφή τὴν πνευματικὴ τὴν ὠριμὴ, τὴν ἀκνισμένη, τὴν κατασταλαγμένη.

Εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ λέει κανεὶς, ὅμως ἡ εἰλικρίνειά μου θὰ ὠφελήσῃ μερικοὺς νέους γιὰ νὰ τὰ ζυγίσουν τὰ λόγια μου. Ἄς ἀνοίξουν τὰ μάτια τοὺς καλὰ καὶ ἄς δοῦν βαθιά, ἀπὸ τί συμφέρο μερικοὶ παρακινεῖονται νὰ εἶναι πολέμιοι τοῦ Ψυχάρη, ποὺ ἀντιπροσωπεύει σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ὅ,τι γερὸ καὶ ἀληθινὸ καὶ ἀσκατάευτο ὑπάρχει μέσα στὸ ἔθνος. Ἐμένα τουλάχιστο μεγάλος εἶναι ὁ μεταγνώμῃς μου ποὺ δὲν ἐσύμπραξα ὡς τὰ τώρα πιὸ θετικὰ γιὰ τὸ ἐξάπλωμα τῆς ψυχαρικῆς ἰδέας ποὺ συνταυτίζεται ὁλότελα μὲ τὴν ἰδέα τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ὁμορ-